

En bedre hverdag for utviklingshemmede

Høyre ønsker et samfunn som er tilrettelagt
den enkeltes behov og der alle får
muligheten til å leve et meningsfullt liv

Høyre

Individet i sentrum

Høyre vil utvikle et samfunn som gir muligheter for alle. Vi vil at individet skal settes i sentrum.

Som samfunn skal vi gjøre det vi kan for at alle, uansett utgangspunkt, skal få leve et aktivt og meningsfullt liv. Vi har alltid ment at politikken skal være mest, for de som trenger det mest. Derfor er en politikk for en bedre hverdag for utviklingshemmede viktig for oss.

Hverdagen for personer med utviklingshemming og deres pårørende kan være full av ulike utfordringer. Utfordringene knyttes til alt fra barnehage og skole, til transport, bosituasjon, fritidstilbud, dagtilbud, assistanse og avlastning. Høyres utgangspunkt er å bidra til at hverdagen blir så god som mulig, og at vi tilpasser systemene til menneskene – ikke motsatt. Her er vår plan for hvordan vi vil få det til:

Tilpasset undervisning og opplegg i barnehage og skole

For mange barn og unge med utviklingshemming får ikke et pedagogisk tilbud som er godt nok tilpasset den enkeltes forutsetninger. Mange elever med utviklingshemming blir undervurdert og kan mestre mer hvis de får muligheten.

Høyre har som mål å styrke kvaliteten i opplæringen slik at alle får et likestilt, likeverdig og inkluderende tilbud i barnehage og skole.

Viktigste tiltak:

- Ha egne opplæringskontorer som er spesialisert på elever med utviklingshemming
- Sikre at de som har krav på tilpasset opplæring får oppfylt dette. Kommunene skal ha oversikt.
- Kommuner som ikke har et stort nok fagmiljø skal samarbeide med andre kommuner for å kunne tilby elever med utviklingshemming tilrettelagt undervisning med god kvalitet i skolekretsen eleven er tilknyttet

Likeverdsreform

Da Høyre var i regjering, la vi frem en likeverdsreform for å gjøre livet enklere for familier som har eller som venter barn med behov for sammensatte tjenester. Målet med likeverdsreformen er at denne gruppen skal oppleve et samfunn som stiller opp, og som gir alle mulighet til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse. Reformen hadde fire innsatsområder.

1. Sammenhengende og gode tjenester
2. Sjef i eget liv
3. En meningsfull hverdag, og
4. Ivareta og inkludere pårørende

Avlastning gjør det mulig for den enkelte og pårørende å mestre hverdagen

Det finnes flere ordninger og avlastningstilbud for personer med utviklingshemming og deres familier, men ikke alle får et godt nok tilbud selv om de har rett på det.

Høyres mål er at alle som har rett på støtte og assistanse får det, og at familier får den avlastningen de trenger for å mestre hverdagen.

Viktigste tiltak:

- Alle assistansetjenester og BPA skal være fleksible og tilpasset den enkeltes behov
- Vedtak om avlastningstilbud som gjøres i kommunene skal legge til rette for at den enkelte får et reelt fritt brukervalg i valg av tjeneste og person som utfører tjenesten
- Det skal være én sømløs søknadsordning for all assistanse og BPA-ordninger. Dette vil gjøre det enklere for den enkelte og de pårørende å søke om assistanse og de vil bruke mindre tid på søknadsprosesser.

Alle skal kunne delta på fritidsaktiviteter og ferie

Enhver har rett på fritid og hvile, det gjelder utviklingshemmede, så vel som deres foreldre og pårørende. Men ikke alle får det. Mange personer med utviklingshemming kan ikke delta i idrett eller fritidsaktiviteter med like forutsetninger som andre barn og unge.

Høyres mål er at alle skal kunne delta i fritidstilbud og fysisk aktivitet, og ha meningsfulle ferier som også sikrer avlastning for pårørende.

Viktigste tiltak:

- Kommunene skal legge opp til at den enkelte har valgfrihet av ulike fritidstilbud. Kommunene kan samarbeide med andre kommuner for å skape et godt tilbud for flere
- Sikre at personer med utviklingshemming får tilstrekkelig BPA-timer til å delta på fritidsaktiviteter og til å kunne dra på ferier
- Alle barn som har en utviklingshemming, skal ha rett på et tilrettelagt ferietilbud hvis man ikke har andre alternativer

Transport skal ikke være til hinder for deltakelse

Dagens system for ulike transportløsninger, for ulike faser av livet, er ikke samkjørte. Pasientreiser er organisert gjennom et nasjonalt foretak eid av de fire regionale helseforetakene, mens tilrettelagt transport og skoleskyss er det fylkeskommunen og i noen tilfeller kommunen som har ansvar for.

Høyres mål er at alle skal komme seg trygt og raskt frem. Transport skal ikke være til hinder for deltakelse i samfunnet.

Viktigste tiltak:

- Sikre at kollektivtransporten er universelt utformet
- Ha et godt og koordinert transportsystem hvor transportløsninger koordineres på kommunalt nivå for at systemene skal bli mer brukervennlige
- Personer som bor i bofellesskap, skal ha tilgang til bil. Dersom en person har vedtak om bil, skal man se på fleksible ordninger som sikrer at flere i bofellesskap får tilgang til bil

Botilbud tilpasset den enkelte

Mange kommuner har mangel på boliger og botilbud, noe som fører til at en stor andel av personer med utviklingshemming bor hjemme lenge. Mens 80 prosent av majoritetsbefolkningen er boligeiere, er det anslagsvis 10 prosent av personer med utviklingshemming som er det.

Høyres mål er at alle skal få et botilbud som passer for seg, og at flere får mulighet til å eie egen bolig.

Viktigste tiltak:

- Alle personer med en utviklingshemming skal ha et pakkeforløp sånn at man enkelt får det boligtilbudet man trenger.
- Kommunene skal jobbe aktivt med å etablere varierte og mangfoldige bomiljøer uten institusjonspreg, der bomiljøene bidrar til inkludering og deltakelse og motvirker ekskludering og isolering
- Et større innslag av boliger for utviklingshemmede bør være mulig å eie privat. Kommunene bør legge til rette for ulike boligkjøpermodeller, og familiene bør få informasjon om startlån og tilskudd.

Alle skal ha et dagtilbud eller en jobb å gå til

Å ha en jobb eller et dagtilbud å gå til er viktig for at den enkelte får en meningsfull hverdag og en sosial møteplass. Alle skal føle seg som verdifulle bidragsyttere i samfunnet, men her har vi en lang vei å gå, og kommunene har et viktig ansvar for å sikre dette.

Høyres mål er å tilrettelegge bedre for at flere skal ut i arbeid og sørge for et meningsfylt dagtilbud for personer som ikke er i jobb. Alle skal ha et dagtilbud eller en jobb å gå til.

Viktigste tiltak:

- Kommunene skal bli med på inkluderingsdugnaden med mål om at fem prosent av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse
- Kommunene skal jobbe for å øke andelen som jobber i det ordinære arbeidslivet, ha flere HELT MED-stillinger og legge

til rette for varig oppfølging og støtte for personer i ordinært arbeid

- Alle kommuner skal ha VTA-plasser. Kommunene skal lage forpliktende opptrappingsplaner for varig tilrettelagte arbeidsplasser og prøve ut alternative modeller for oppfølging i ordinært arbeidsliv.

Alle skal kunne delta i det digitale samfunnet

Samfunnets tjenester og tilbud skal være like fullt tilgjengelig for mennesker med nedsatt funksjonsevne som for befolkningen for øvrig. På det digitale området er det ikke slik i dag. Mange personer med utviklingshemming som er under vergemål blir fratatt handleevne i økonomiske forhold, og har en stor utfordring når BANK-ID blir en viktigere del av samfunnet.

Høyres mål er at alle kan delta i det digitale samfunnet og motvirke digitalt utenforskap

Viktigste tiltak:

- Legge til rette for at verge skal operere under fullmakt på vegne av den utviklingshemmede, også i digitale kanaler.
- Innføre en digital innlogging på høyeste sikkerhetsnivå som alle innbyggere kan benytte seg av, uten at det nødvendigvis krever Bank-ID.
- Alle kommuner skal innføre klart språk på deler av sine hjemmesider. Viktig informasjon på kommunens nettside må komme i lettest versjon

Bakgrunn

For Høyre er det helt grunnleggende å sikre et samfunn som respekterer, legger vekt på og utvikler individenes selvbestemmelse, deltakelse, ytringsfrihet, likestilling, ikke-diskriminering, inkludering og mangfold.

Derfor er det viktig at vi har en god politikk for å skape en bedre hverdag for personer med utviklingshemming. Personer med utviklingshemming er en mangfoldig, og ikke en homogen gruppe. Å leve med diagnosen utviklingshemming kan være stigmatiserende. Vår jobb er å unngå slikt stigma.

Psykisk utviklingshemming er en medisinsk diagnose som fastsettes av en spesialist. Det er registrert omtrent 25 000 personer med utviklingshemming i Norge, som mottar kommunale tjenester knyttet til sin diagnose. Verdens helseorganisasjon viser i en rapport at antallet kan være høyere enn dette. De viser til at forekomst av utviklingshemming i Norge ligger mellom 0,95 prosent og 1,23 prosent, noe som tilsvarer mellom 47.000 og 61.500 personer.

Det er vanlig å klassifisere graden av utviklingshemming i lett-, moderat-, alvorlig-, og dyp grad. Graden av utviklingshemming bestemmes gjennom testing av personen. Begrepet mental alder, normal kognitiv modenhet for alderen, brukes ofte for å tydeliggjøre testresultater fra IQ-testen.¹

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne funksjonsnedsettelse (CRPD) er viktig i arbeidet med å utvikle ny politikk for funksjonshemmede og utviklingshemmede.

Da Høyre satt i regjeringen ble det gjennomført en likeverdsreform for familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Diagnosen psykisk utviklingshemming settes ut ifra tre kriterier:

- Lavere IQ enn 70
- Vansker innen andre områder som språk, motorikk og det å klare seg i dagliglivet
- Tilstanden må ha vist seg før personen har fylt 18 år

Mange vil ha behov for tilrettelagte tjenester etter fylte 18 år, noen hele livet. Reformen var ikke avgrenset til bestemte diagnoser, tjenester eller sektorer og gjelder alle barn og unge uavhengig av diagnose.

Det har vokst frem en endring fra å legge til grunn en medisinsk modell for forståelsen av funksjonshemming til en sosial modell eller relasjonell modell. Samfunnet har skapt barrierer for funksjonshemmede og utviklingshemmede fulle samfunnsdeltagelse på alle samfunnets områder. Nå er det en økt oppmerksomhet om situasjonen for og rettighetene til personer med utviklingshemming, men det er fortsatt mye som gjenstår for å sikre reell inkludering og full samfunnsdeltakelse. Derfor er dette et viktig politikkområde for Høyre.

Hverdagen for personer med utviklingshemming og pårørende kan være full av ulike utfordringer når det gjelder koordinering og kommunikasjon med omsorgspersoner, assistenter, helsepersonell og andre tjenesteytere.

Den viktigste kilden til innsikt og endring når det gjelder politikken for personer med utviklingshemming vil alltid være personen(e) selv. Det må etableres bedre og mer inkluderende systemer for medvirkning og selvbestemmelse på alle nivåer. Brukermedvirkning på alle plan i kommunen er viktig for å skape gode tjenester tilrettelagt den enkelte innbyggers behov.

Høyre ønsker et samfunn som er tilrettelagt den enkeltes behov og der alle skal få muligheten til å lykkes, og leve et aktivt og meningsfullt liv.

Politikken i dette heftet er vedtatt av Høyres sentralstyre.

0,95 – 1,23 %

av Norges befolkning har utviklingshemming, tilsvarende 45 000 - 61 500 personer, i følge Verdens helseorganisasjon (WHO)

¹ Naku (11. jan 2021): Utviklingshemming – Mennesket og diagnosen

Barnehage og skole

Høyre ønsker et samfunn med muligheter for alle. Barnehager og skoler skal gi alle barn og unge et pedagogisk tilbud tilrettelagt den enkeltes forutsetninger og skape et inkluderende miljø der man trives. Det er dessverre ikke alltid realiteten i det norske skolesystemet i dag.

Barnehager og skoler skal gi alle barn og unge et pedagogisk tilbud tilrettelagt den enkeltes forutsetninger og skape et inkluderende miljø der man trives. Det er dessverre ikke alltid realiteten i det norske skolesystemet i dag.

Kvaliteten i opplæringen må styrkes for å sikre et likestilt, likeverdig og inkluderende tilbud til alle.

Elever med utviklingshemming har krav på tilpasset opplæring av god kvalitet. Da er det avgjørende med tilstrekkelig og riktig kompetanse i skolen, og kommunene må jobbe målrettet med og tiltrekke seg og utvikle slik kompetanse. Det må satses både på pedagogisk kompetanse og den kompetansen som andre fag- og yrkesgrupper representerer for å virkeliggjøre et godt skoletilbud.

Høyre er positive til flere skolemodeller som Haug skole, som er en offentlig spesialskole og kompetansesenter i Bærum. Flere slike tilbud gjør det mulig å høste erfaringer og forske på hva som fungerer best for ulike elevgrupper. Det er ikke alle kommuner som er store nok til å tilby dette skoletilbudet. Da kan man se på ordninger der kommuner samarbeider på tvers for å skape et sterkere fagmiljø, slik at de kan

tilby alle elever undervisning tilrettelagt sitt nivå.

Som samfunn har vi ikke råd til å sløse med ressursene. Vi er avhengige av at alle som kan, bidrar. Da må vi gi alle muligheter. Det fordrer at vi tror på folk og gir dem mulighetene de trenger.

Alle har rett til tre års videregående opplæring i Norge. Da må vi også ha ordninger som favner ungdommer med tilretteleggingsbehov. I dag er det for mange elever med utviklingshemming som styres mot studiespesialiserende skolegang, og dermed ofte nok en gang opplever å ikke mestre. Dette har de jobbet målrettet med i Østfold og Vestfold, hvor de har funnet gode modeller for at elever kan bli lærekandidater som et alternativ. Dermed får de et kompetansebevis og står bedre rustet til å jobbe i enten varig tilrettelagt arbeid eller i ordinær virksomhet.

Høyre ønsker å bruke lærekandidatordningen i større grad, og mener at fylkeskommunene kan lære av Østfold- og Vestfoldmodellen. Flere av dem som har et svakt faglig grunnlag fra tiendeklasse bør bruke lærekandidatordningen. Det vil bidra til at flere kjenner på mestring og at færre slutter. I dag er det for store forskjeller mellom fylkene i bruk av lærekandidatordningen.

Det bør gjøres en grundig vurdering av om det skal innføres et nivå mellom fagarbeiderne og de ufaglærte, og om det skal innføres yrkestitler ved enden av lærekandidatutdanningen, som eksempelvis kokkeassistent.

Høyres løsninger

- At det legges til rette for ulike skolemodeller som for eksempel Haug skole i Bærum
- At kommuner som ikke har et stort nok fagmiljø samarbeider med andre kommuner for å kunne tilby elever med utviklingshemming tilrettelagt undervisning med god kvalitet i den skolekrets elevene naturlig er tilknyttet
- Sikre at de som har krav på tilpasset opplæring får oppfylt dette, og dette er noe kommunene må ha oversikt over
- Styrke lærekandidatordningen og oppfordre fylkeskommuner til å ta inspirasjon av Østfold- og Vestfoldmodellen
- Ha egne opplæringskontorer som er spesialisert på elever med utviklingshemming
- At kommunene prioriterer å øke kompetansen hos lærere og alle ansatte på skolen
- Sette inn spesialundervisning tidlig i skoleløpet, allerede i starten av grunnskolen
- At kommuner og fylkeskommuner har et aktivt forhold til skolelederrollen og er en aktiv skoleleder
- Legge til rette for bruk av brukerstyrt personlig assistanse i skolen
- At kommunene prioriterer at alle ansatte/teamet rundt elevene skal ha god kjennskap til og kunnskap om den enkelte elev og den enkelte elevs situasjon
- At barnehager og skoler er universelt utformet

Livsfasemuligheter og -utfordringer

Kommuner har ansvar for eleven fram til man går ut av ungdomsskolen, før fylkeskommunen tar over ansvaret i videregående skole. Mange elever med utviklingshemming tar videregående på fire eller fem år for å bli bedre forberedt på voksenlivet. Men for noen kan det oppleves som å "utsette problemet" med å skaffe en egnet arbeidsplass. I overgangen til

kommunen igjen etter videregående, kan det være utfordrende å finne egnet aktivitet, utdanning, eller jobb.

Når personer med en utviklingshemming blir eldre, begynner ofte nærkontaktene rundt den enkelte å forsvinne og man blir mer alene.

Høyres løsninger

- At kommunene utarbeider forpliktende avtaler om et forutsigbart løp for alle familier med ungdom med utviklingshemming i alderen 16-18 år. Disse avtalene skal inneholde temaene eget hjem, koordinerte og helhetlige tjenester, hjelpemidler, arbeid og aktivitetstilbud
- At videregående opplæring skal kunne tilpasses den enkelte bedre og at det skal finnes alternativ som er lengre enn 5 år ved behov
- Satse på videregående for voksne
- At informasjonsutvekslingen og overgangstiltakene i overgangen fra grunnskole til videregående skal forberedes tidlig og tilrettelegges best mulig

Avlastningstilbud og assistanse

Det finnes flere ordninger for assistanse og avlastningstilbud for personer med utviklingshemming. Dette er for eksempel:

Støttekontakter og fritidskontakter

Tjenesten kan benyttes av både barn og voksne som trenger hjelp og støtte til å oppleve en meningsfylt fritid. Det stilles vanligvis ingen formelle kvalifikasjonskrav til støttekontakter og ordningen skal derfor ikke benyttes til å dekke krevende omsorgsbehov. Støttekontakten skal for eksempel ikke bistå med praktiske gjøremål i dagliglivet, som for eksempel husarbeid eller handling, men heller ta med brukeren på sosiale fritidsaktiviteter som bowling eller annet som brukeren ønsker å gjøre.

Hjemmebasert avlastning

Kan være et fleksibelt alternativ der avlaster kan overta omsorgsoppgaver som husvask, middagslaging, barnevakt, morgenstell eller sørger for å følge barnet på fritidsaktiviteter på ettermiddagen.

Privat avlastning

Der avlaster kommer hjem til familien og passer det utviklingshemmede barnet eller barnet bor i avlasterens hjem, for eksempel en helg i måneden. Barn og unge under 18 år er den største mottakergruppen av privat avlastning.

Avlastningsbolig

Dette er et tilbud om avlastning til familier med hjemmeboende barn. En avlastningsbolig

~33 000

mottok støttekontakt eller fritidskontakt i 2021

~7 800

mottar hjemmebasert avlastning, privat avlastning eller avlastningsbolig

3 879

personer hadde BPA i 2021 ifølge tall fra SSB

er en bolig som er spesielt tilrettelagt, hvor personalet jobber i turnusordning.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Denne ordningen gir den enkelte større innflytelse og kontroll over egen hverdag. Personen kan lede ordningen selv, eller få assistanse av en nærstående. Det er en alternativ form for organisering av praktisk og personlig bistand for personer som trenger assistanse både i og utenfor hjemmet. Ordningen med BPA gir personen mulighet til å selv bestemme hvem som utfører hjelp, hva som skal utføres, hvor assistansen skal utføres og når assistansen skal gis. Ifølge tall fra SSB hadde 3879 personer i 2021 BPA. Hvor mange av disse som hadde en utviklingshemming vet vi ikke.

Høyres løsninger

- At vedtak om avlastningstilbud som gjøres i kommunene skal legge til rette for at den enkelte får et reelt fritt brukervalg i valg av tjeneste og person som utfører tjenesten
- At det skal være én søknadsordning for all assistanse og BPA-ordninger. Dette vil gjøre det enklere for den enkelte og de pårørende å søke om assistanse og bruke mindre tid på søknadsprosesser. Innbyggerne vil oppleve et mer sømløst system
- At alle assistansetjenester og BPA skal være fleksible og tilpasset den enkeltes behov.
- At kommuner ser på mulighetene for å kombinere BPA og tradisjonelle helse- og omsorgstjenester for å skape en enklere hverdag gjennom at BPA for eksempel kan være med på sykehus og bidra i de oppgavene som ikke er en del av helsetjenesten.
- At kommunene har tydelige retningslinjer og informasjon om kriteriene for å få innvilget BPA, derunder ulike kriterier for tildeling av ulike timetall
- At alle kommuner skal legge til rette for å bruke private tilbydere av BPA, da resultater viser at dette gir en bedre tjeneste enn en kommunal BPA-tjenesteyter

Fritid, ferie, frivillighet og idrett

Idretten og frivilligheten er hjørnesteiner i lokalsamfunnene og på mange måter det sosiale limet i samfunnet. For Høyre er det et mål at alle skal kunne delta i idrett og ha et fritidstilbud. I noen kommuner har ikke innbyggerne tilgang på et fritidstilbud som er tilrettelagt personer med utviklingshemming, andre utfordringer kan være at man ikke har fått innvilget nok BPA til å delta i fritidstilbudet. Det er viktig å stimulere til et mangfoldig og tilrettelagt idrettstilbud som bidrar til at flere vil bidra lengre i idretten, friluftsliv og i frivilligheten. Høyre vil satse på idrettsanlegg og tilrettelegge for at alle som ønsker det, kan delta i fysisk aktivitet. Da er det også viktig med gode, tilrettelagte friluftsområder i lokalsamfunnene.

Alle familier er ulike og trenger tilrettelegging tilpasset sine behov og utfordringer. Stat og kommune skal være en tilrettelegger for dette og ikke hemme muligheten til å leve sine egne liv sånn man ønsker det. Under sommermånedene skal alle

familier med barn med en utviklingshemming ha muligheten til å sikres avlasting ved ferieavvikling.

Høyres løsninger

- Støtte idrettsforbundet i prosjekter for å legge til rette for at flere kan delta i idrett
- Stimulere til et mangfoldig og tilrettelagt kultur- og idrettstilbud som bidrar til at flere får delta lengre i idretten, friluftsliv og i frivilligheten
- At kommunene legger til rette for at alle innbyggere uansett funksjonsnedsettelse skal kunne utøve sin tro
- At kommunene prioriterer å støtte frivillige aktiviteter og organisasjoner som støtter opp under arbeidet for å skape en bedre hverdag og et bedre fritidstilbud for utviklingshemmede
- Sikre at personer med utviklingshemming får tilstrekkelig BPA-timer til å delta på fritidsaktiviteter og til å kunne dra på ferier
- At kommunene tilrettelegger for at BPA-assistent(er) kan delta på deler av ferien uten at den enkelte bruker alle sine timer. Det kan for eksempel være å se på en ordning der man i tillegg til ordinær BPA i løpet av året får innvilget ekstra timer med BPA som skal brukes til ferie.
- At alle barn som har en utviklingshemming skal ha rett på et tilrettelagt ferietilbud hvis man ikke har andre alternativer.
- At kommunene legger opp til et den enkelte personen med utviklingshemming har valgfrihet av ulike fritidstilbud. Kommunene kan samarbeide med andre kommuner for å skape et godt tilbud for flere
- Oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å gå gjennom hvor enkelt det er for organisasjoner for barn og unge, og spesielt funksjonshemmede, å få tilgang til å leie kommunale lokaler til ulike aktiviteter som for eksempel kulturaktiviteter
- Sikre at ergoterapitjenesten i kommunen har tilstrekkelig kompetanse på aktivitetshjelpemidler

Transporttjenester

Dagens system for ulike transportløsninger, for ulike faser av livet, er ikke samkjørte. Fylkeskommunen har ansvar for tilrettelagt transport, samtidig som pasientreiser er organisert gjennom et nasjonalt foretak eid av de fire regionale helseforetakene. Fylkeskommunen har også ansvar for skoleskysst til

grunnskole og videregående på grunn av avstand, funksjonshemming, skade eller sykdom for voksne. Kommunen har ansvaret for skyss på grunn av særlig farlig eller vanskelig skolevei for elever i grunnskolen (som ikke har lang skolevei).

Høyres løsninger

- Ha et godt og koordinert transportsystem
- At alle transportløsninger koordineres på kommunalt nivå for at systemene skal bli mer brukervennlige
- At personer som bor i bofellesskap skal ha tilgang til bil, eller hvis en person har vedtak om bil, så skal man se på fleksible ordninger som sikrer flere i bofellesskapet får tilgang til bil
- Sikre nødvendig opplæring og kunnskap hos dem som gjennomfører transporttjenester
- Sikre at kollektivtransporten er universelt utformet og kan benyttes av flest mulig

Eget hjem

Bofellesskap med fellesareal er den dominerende boformen for utviklingshemmede hvor beboeren leier en leilighet av kommunen. Mange kommuner har mangel på boliger og botilbud, noe som fører til at mange bor hjemme lenge. Mens 80 prosent av majoritetsbefolkningen er boligeiere, er det anslagsvis 10 prosent av personer med utviklingshemming som er det.

Barnebolig er et bo- og tjenestetilbud for barn som har et omfattende omsorgs- eller oppfølgingsbehov, hvor det er behov for at barnet bor fast utenfor foreldrehjemmet. Kommunen har da den daglige omsorgen for barnet, men foreldrene har fortsatt foreldreansvaret.²

Høyres løsninger

- At alle skal kunne velge hvor de skal bo og hvem de skal bo sammen med. Alle skal kunne bo trygt i eget hjem. Boligforhold og botilbud må stimulere til likestilling, inkludering, aktivitet og selvbestemmelse.
- At alle personer med en utviklingshemming har et pakkeforløp sånn at man enkelt får det boligtilbudet man trenger og annet som gjør hverdagen enklere
- At kommunen legger til rette for ulike boligkjøpermodeller i kommunene som vil bidra til at flere innbyggere kan eie sitt eget hjem
- At alle kommuner skal ha tilgang på barneboliger. Dette kan være i samarbeid med andre kommuner dersom kommunen ikke er stor nok
- At familien skal ha et reelt valg av bofellesskap eller barnebolig
- At familiene får informasjon om startlån og tilskudd, og at personer med utviklingshemming prioriteres
- Ha en fleksibel holdning til den maksimale størrelsen for hvor store bofellesskap kan være, for å kunne gi kommunen mulighet til å tilpasse størrelsen etter de lokale forholdene, bemanningsbehov og til beboernes ønsker.
- Et større innslag av boliger for utviklingshemmede bør være mulig å eie privat. Samtidig er det viktig at disse modellene ikke kommer i veien for et behov for å tilpasse kommunale tjenester til skiftene behov blant beboerne.
- At alle kommuner skal tilby ventelister på bolig.
- At kommunene jobber aktivt med å etablere varierte og mangfoldige bomiljøer uten institusjonspreg, der bomiljøene bidrar til inkludering og deltakelse og motvirker ekskludering og isolering
- Det skal fastsettes tydelige presiseringer og definisjoner av hvilken type boliger som er tilpasset de statlige finansieringsordningene.
- At det skal være reel selvbestemmelse for den enkelte om hvilken boligtype dem ønsker å bo i

Dagtilbud/arbeid

Å ha en trygg jobb å gå til gir den enkelte viktig inntekt og sosial trygghet. Samtidig handler det vel så mye om den verdigheten det gir å kunne stå opp om morgenen og vite at man trengs. For de fleste skjer det gjennom det ordinære arbeidsmarkedet, mens det for andre er varig tilrettelagt arbeid (VTA) som er løsningen. VTA er et arbeidsmarkedstiltak for personer som mottar eller i nær framtid ventes å få innvilget uføretrygd, og som har behov for tilrettelegging og tett oppfølging. Deltakerne settes i en skjermet (VTA-S) eller

ordinær (VTA-O) virksomhet, og på denne måten kan personer med behov for spesiell tilrettelegging og tett oppfølging inkluderes i jobb. Man blir arbeidstaker og får kontrakt i henhold til arbeidsmiljøloven, og man får første fot innenfor arbeidslivet.

Høyre mener at vi må tilrettelegge bedre for at flere skal ut i arbeid. Alle har ikke som mål å få seg arbeid, men alle bør ha et meningsfylt dagtilbud. Kommunene har en viktig oppgave å tilby det.

Høyres løsninger

- At kommunene blir med på inkluderingsdugnaden med mål om at fem prosent av nyansettelser i kommunene skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse
- At kommunene styrker og intensiverer arbeidet med å legge til rette for å øke andelen som jobber i det ordinære arbeidslivet
- Alle kommuner skal ha VTA-plasser
- Oppfordre kommunene til å lage forpliktende opptrappingsplaner for varig tilrettelagte arbeidsplasser
- Oppfordre kommunene til å prøve ut alternative modeller for oppfølging i ordinært arbeidsliv for personer med utviklingshemming
- Oppfordre kommuner til å ha flere HELT MED-stillinger
- At det legges til rette for varig oppfølging og støtte i ordinært arbeid
- Øke kunnskapen om tilrettelagt arbeid for rekrutteringsrådgivere for å bidra til at flere kommer ut i arbeid
- Sikre at også personer med nedsatt funksjonsevne, og/eller utviklingshemming kan jobbe og bo i den kommunen de selv ønsker. Det betyr at kommunens ansvar for å tilby egnet tilrettelagt transport til arbeid/dagtilbud også dersom arbeidsplassen er i en annen kommune enn der vedkommende bor.

Digitale liv

I FNs konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne, artikkel 19 C står det følgende:

Konvensjonspartene erkjenner at alle mennesker med nedsatt funksjonsevne har samme rett som andre til å leve i samfunnet, med de samme valgmuligheter, og skal treffe effektive og hensiktsmessige tiltak for å legge til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne gjøre full bruk av denne rettighet, og bli fullt inkludert og delta i samfunnet, blant annet ved å sikre:

At samfunnets tjenester og tilbud for befolkningen generelt er tilgjengelig på lik linje for mennesker med nedsatt funksjonsevne, og tar hensyn til deres behov.

På det digitale området er det i dag slik at Norge ikke oppfyller disse rettighetene fullt ut.

Mange personer med utviklingshemming som er under vergemål blir fratatt handleevne i økonomiske forhold, og har en stor utfordring når BANK-ID blir en viktigere del av samfunnet fordi Bank-ID er personlig og utelukkende kan benyttes av personen den er utstedt til. Vergen kan derfor ikke disponere Bank-ID for personen under vergemål. Uten Bank-ID kan man heller ikke ha tilgang på egne helseopplysninger på helsenorge.no eller ha en sikker digital postkasse dit meldinger fra det offentlige sendes.

Høyres løsninger

- At det legges til rette for at verge skal operere under fullmakt på vegne av den utviklingshemmede, også i digitale kanaler.
- At det innføres en digital innlogging på høyeste sikkerhetsnivå som alle innbyggere kan benytte seg av, uten at det nødvendigvis krever en Bank-ID.
- At alle kommuner innfører klart språk på sine hjemmesider
- At det legges til rette for at viktig informasjon på kommunens nettside også kommer i lettlest versjon

Kompetanse og ledelse hos kommunen og ansatte i bofelleskap

Kompetansen om utviklingshemming varierer mellom de ulike kommunene, både hos ansatte, men også på ledernivå. Høyre mener at dette er et område som må prioriteres i både kommunale, fylkeskommunale og statlige virksomheter. Bedre kompetanse vil gi bedre verktøy til å skape bedre tjenester tilpasset den enkeltes behov.

Karriereveiene innenfor det å jobbe med utviklingshemmede er i dag ikke så mange. Det er mange gode fagarbeidere som blir tilbudt kontorstillinger når de skal gå videre i karrieren. Høyre mener at det burde være flere karriereveier som fortsatt innebærer at man som ansatt jobber nærme personene med utviklingshemming, og at kommunene kan ta ansvar lokalt for ulike karriereveier.

Høyres løsninger

- At kommunene systematisk arbeider med å øke kompetansen i tjenestene
- At kommunene stimulerer til samhandling, samskaping, samarbeid og tverrfaglighet
- At det innføres et fagbrev for å jobbe med personer med utviklingshemming
- At kommunene legger til rette for gode karriereveier som innebærer at den ansatte fortsatt får jobbe med utviklingshemmede
- At det legges opp til turnuser som skaper forutsigbarhet for dem som bor i en samlokalisert bolig, men samtidig sikrer fleksibilitet for den enkeltes beboers selvbestemmelse.
- Kommuner oppfordres til å se på alternative og mindre rigide turnuser
- At det aktivt rekrutteres flere assistenter i kommunene
- At kommuner oppfordres til å bruke færre ufaglærte i bofelleskap og institusjoner
- At det, på ulike måter, stimuleres til å velge profesjons- og fagutdanning som er relevante for feltet. Det må samtidig vektlegges tiltak som bidrar til å beholde personer som jobber i feltet gjennom kompetanseheving og øvrige utviklingsmuligheter.
- At kommunene tar en aktiv etisk refleksjon over regelverkene for ansatte ved bofelleskap. Hva som bidrar til livskvalitet, er personavhengig og noe man bør ta i betraktning når nye bofelleskap bygges. I dag bestemmer de ansatte hvordan den enkeltes liv skal leves, men kommunene må tilpasse et system der individene settes i sentrum.

Foreldre og søsken

Foreldre og søsken er de nærmeste pårørende. Det er viktig at kommunene har et godt tilbud også for familien, slik at de føler seg godt ivaretatt. Det å få nok informasjon og møte andre i samme situasjon er viktig. Her har kommunene et stort handlingsrom å bruke.

Høyres løsninger

- At alle som er søsken til personer med utviklingshemming skal ha tilbud om støttegrupper med andre personer i samme eller lignende situasjoner
- At kommunen sender ut relevant informasjonsmateriell til både foreldre og søsken når man flytter til en ny kommune
- At alle kommuner så raskt som mulig oppfyller kravet om å tilby barnekoordinatorer
- Oppfordre kommuner til å ha familiekoordinatorer sånn at familier med store livsutfordringer har én kontaktperson/koordinator å forholde seg til i kommunen

Lær mer om Høyres politikk på
[hoyre.no](https://www.hoyre.no) og i sosiale medier.

Du kan kontakte oss på
hoyre.postmottak@stortinget.no
Telefon: (+47) 23 31 33 45